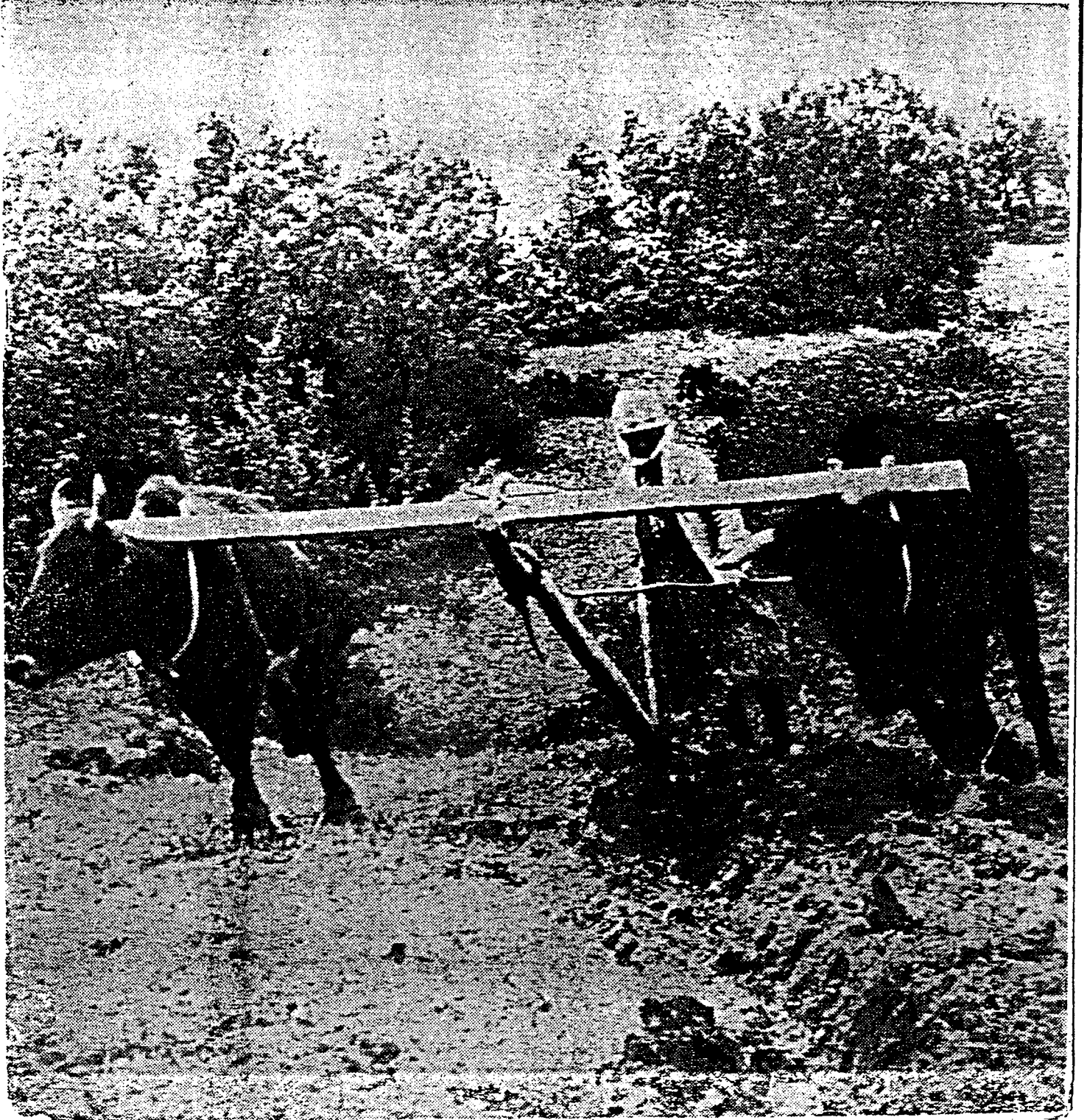

TÜRK FOLKLORU

Sayı : 56

Mart 1984

100 Lira

Tekirdağ Seyirlik Köy Oyunlarından :

BEHŞET'LE BEHIYE

Erman ARTUN

Behşet'le Behiye oyunu Tekirdağ köylerinde kış geceleri kadınların çeşitli kılıklara girerek oynadıkları oyunlardan biridir. Bu oyunu şimdi Tekirdağ'da oturan Zehra Aydın'dan derledim. Kaynak kişi 60 yaşında, öğrenimi yok. Bulgaristan'ın Kiraz-Bey köyünden gelmiş. Oyunu ilk defa Bulgaristan'ın Bey köyünde 40 yıl önce oynamış. On yıl öncesine kadar Tekirdağ'da pek az farklılıklarla oynandığını söyleyen Zehra Aydın, manilerin her oyunda değişebileceğini, ama Behiye Behşet'in adının geçtiği iki maninin Bulgaristan'da söylendiği biçimde korunduğunu söylüyor. 8-10 maniden oluşan Behşet'le Behiye'nin mani atışmalarının ancak ikisini hatırlayabildi. Bu oyun bir çeşit atışmadır. Baştaki maniler Tekirdağ'a aittir. Burdaki oyunun son şekli katmalarla elde edilmiştir. Atışmaların kendine özgü bir ezgisi olduğunu söyleyen kaynak kişi, türkünün aslını hatırlayamıyor.

Tekirdağ seyirlik köy oyunlarını kadınlar kendi aralarında oynarlar. Odaya ço-

Huzursuzum ki şu sıra
Sanki sarhoş yaşıyorum
Daha yüklenme üstüme
Eskiye zor taşıyorum

Bana göre vurdumduymaz
Kolaylığı hiç bulunmaz
Ağzı kötüye açılır
İyi söze dili varmaz

Bu insanın ettikleri
Beni divane ediyor

Bir gün düzelir diyorum
Ömrüm tükenip gidiyor

(1978'de Şarkışla'da derlenmiştir)

Görüldüğü gibi. V.T. ile kocası arasında bir sevgi ilişkisi yok. Toprakla ve çekim hayvanları ile uğraşan koca, toza, toprağa belenmiş bir şekilde ve kızgın olarak eve geldiğinde ilk işi fırça istemek; sonra makata (sedir) oturmaktır.

(Sonu gelecek sayıda)

cuk dışında erkek alınmaz. Bu oyunda Behiye kılığına bir erkeğin girip oyuna katılması çok orijinal ve ender rastlanan bir olaydır. Kadın oyunlarına erkeğin katıldığını ilk kez duydum. Bu, ancak akraba ve aile toplantılarında akrabadan bir erkeğin katılmasıyla mümkün olabilir. Tabii ki bunun dışında hoş görülmez.

Behşet ve Behiye oyununda özel bir dekor yoktur, ama kostüm şarttır. İlkel de olsa aksesuara ve makyaja önem verilir. Müzik önemli bir öğedir. Tef, daire veya bir çömlek darbuka oyun için yeterlidir. Oyun arasında ve sonunda seyirciler halk oyunları oynarlar. Oyunun erkek kahramanı Behşet'in adının Behşet mi, yoksa Behşet mi? olduğunu tekrar tekrar sordum. Hepsinde de Behşet yanıtını aldım. Oyundaki kız isteme âdetleri yirmi yıl öncesinin Tekirdağ kız isteme âdetleridir. Bulgaristan'dan göçmenlerce getirilen bu oyunun Tekirdağ'da katmalarla yeni bir biçim aldığı kolaylıkla gözlenebiliyor.

KİŞİLER:

Oyunun iki ana kişisi Behşet ve Behiye'dir. Seyirci basit kostüm değişikliğiyle oyuna girer. Behşet'e görücü ve Behiye'nin ailesi olurlar.

BEHŞET:

Bir kız veya kadın. Ayağında potur ve yün çorap, belinde kuşak, başında kırmızı fes vardır. Fes bulunmazsa kasket de giyebilir. Yapaktan veya tencere isinden bıyık çekilir.

BEHIYE:

Bir genç delikanlıya şalvar, yelek, kenarları oyali gömlek giydirilir, Başına oyali krep örtülür, üstüne taç takılır. Alından itibaren başörtüsü bağlanır. Gömlek genellikle beyaz ve kenarları oyalıdır. Ayağına çorap ve çedik giydirilir.

Seyirci bir oyun çıkarılacağını sezer. Behşet ve Behiye oyununun sonu bir sürprizle dayandığı için hazırlıklar bir diğer odaya gizlice sürdürülür. Seyirci oyunu bilse de sonuna kadar sesini çıkarmaz. Odaya önce Behiye girip seyircilerin arasına oturur. Sonra Behşet gelir.

**BEHŞETLE BEHIYE'NİN OYUNUNUN
METİN YAPISI VE KURULUŞU:**

1 — Behşet'in gelişiyle kızlar türkü söy-
lerler. Behşet odayı dolanarak oynar.

2 — Behşet, Behiye'yi beğenir.

3 — Behiye utanarak Behşet'i beğendi-
ğini belli eder.

4 — Behşet Behiye'ye gel işareti ya-
par.

5 — Behiye odanın ortasına, oyun ye-
rine gelir.

6 — Behşet'le Behiye mani atışması
yaparlar.

7 — Behşet Behiye'ye kendisini istedi-
ğini söyler.

8 — Behşet'in ailesi Behiye'yi ister.
Behiye'nin ailesi de kızı verir.

9 — Behşet'le Behiye ortada oynar.
Oyuna seyirciler de katılır.

10 — Kızlarla Behiye mani atışması
yaparlar.

11 — Kızlar Behiye'yi bir sandalyeye,
Behşet'i de bir sandalyeye oturturlar.

12 — Kızlar Behşet ve Behiye'nin ba-
şını açarlar. Behşet'in bir kız, Behiye'nin de
bir erkek olduğu ortaya çıkar.

OYUN:

Oyun Behşet'in odaya girip oyun ala-
nının ortasına gelip oynamasıyla başlar.
Kızlar tef eşliğinde türkü söylerler. Behşet
odadaki kızları teker teker süzer. Behiye'-
nin önüne geldiğinde beğendiğini belirten
hareketler yapar. Fesinin püskülünü geri-
ye atar, fesi öne eğer, bıyıklarını burar. Be-
hiye'de utanarak Behşet'i beğendiğini bel-
li eder. Behşet Behiye'ye eliyle gel işareti
yapar. Behiye önce nazlanır, sonra odanın
ortasına, oyun alanına gelir.

Behşet: (Behiye'ye)

— Kız senin adın ne? Ne güzel şeysin
sen.

Behiye: (utanarak)

— Behiye.

Behşet:

— Kız seni istesem bana varır mısın?

Behiye:

— Bilmem, anam babam bilir.

Behşet:

Karşıdan gel göreyim

Saçın uzun öreyim

Razı mısın sevdiğim

Ben senle evleneyim

Behiye:

Kulağında küpeler

Halkaya da benziyor
Yar senin bakışların
Dalgaya da benziyor

Behşet:

Ev önünde kuyumuz
İnce akar suyumuz
Sevip sevip ayrılmak
Yoktur öyle huyumuz

Behiye:

Karanfil deste deste
Beni babamdan iste
Eğer beni vermezse
Kır atı iyi besle

Behşet:

Gökyüzü mavi mavi
Rüyamda gördüm yâri
Gören maşallah desin
Kimin var böyle yâri

Behiye:

Bahçenin kapısını
Bir vuruşta açarım
İstet yarım bir kere
Vermezlerse kaçarım

Behşet:

Arpa biçtim az kaldı
Başak aldım saz kaldı
Merak etme sevdiğim
Kavuşmaya az kaldı

Behiye:

— Anan baban beni istesinler.

Behşet:

— Peki Behiye, dediğin gibi olsun.

Behiye yerine oturur. Behşet de oda-
nın öbür tarafına gider. Seyirciyle birşey-
ler konuşur.

Behşet: (seyircilerden yaşlı birine)

— Ana bana Behiye'yi istesene

Yaşlı seyirci:

— Olur evladım, gidip bir görelim.

Seyirciden 3-4 kişi ayaklanır. İkisi ba-
şına kasket veya fes giyerek erkek kılığı-
na girerler. Odanın diğer köşesine, Behiye'-
nin oturduğu yere gelirler. Behiye seyirci-
lerle konuşur. 3-4 kişi öne çıkar. İki seyirci
şapka giyip erkek olurlar.

1. seyirci: (Behşet'in anası)

— «Hayırlı bir iş için geldik» der ve
dururlar.

2. seyirci: (Behiye'nin anası)

— Hoş geldiniz, safa getirdiniz.

1. seyirci: (Behşet'in anası)

— Kızını gördük, beğendik, oturup ko-
nuşalım.

2. seyirci: (Behiye'nin anası)

— Erkekler bilir ve karar verir. Biz karışmayız.

Bunun üzerine bir seyirci:

— Haydin başlayın der. Behşet'le gelen, erkek kılığına gürmiş bir seyirciyle Behiye'nin yanında duran bir seyirci ayağa kalkıp karşı karşıya gelirler.

3. seyirci: (Behiye'nin dayısı)

— Hoş geldiniz.

4. seyirci: (Behşet'in amcası)

— Hoş gördük. Allah'ın emri, peygamberin kavliyle kızınız Behiye'yi oğlumuz Behşet'e istemeğe geldik. Münasip görürseniz bu işi kırıp saralım.

3. seyirci: (Behiye'nin dayısı)

— Bu işler hemen hoppacık olmaz, bir yol düşünelim, taşınalım, sorup soruşturalım. Büyüklere danışalım. Siz bizi sorun.

Seyirciler:

— Ne varmış sormağa? Birbirinizi biliyorsunuz.

— He deyin bakalım.

— Bu işler uzatmağa gelmez.

4. seyirci: (Behşet'in amcası)

— Kararınız nedir?

3. seyirci: (Behiye'nin dayısı)

— Kızı verdik gitti, Allah tamamına erdirsin.

Seyirciler:

— Ha şöyle, her bir şey sığa sığına olur.

— Şartları konuşun bakalım.

— Sevindirsin garipleri sevaptır.

3. seyirci: (Behiye'nin dayısı)

— Münasibi ne ise siz deyin.

Seyirciler:

— Olmaz öyle şey, adını koyun.

— Kız evi desin diyeceğim.

4. seyirci: (Behşet'in amcası)

— Kız evi istediğini söylesin, geçeni neyse yakışanı da odur.

3. seyirci: (Behiye'nin dayısı)

— Bir kere 15 bilezik, 2 beşibiryerde, 10 Osmanlı, 5 reşat, 1 çift elmas küpe, 2 ev halısı, 50 kilo yapağı, diğerlerini de karı ve kızlar sonra söylerler.

Seyirciler «ooo» diyerek hayretlerini belirtirler.

4. seyirci: (Behşet'in amcası)

— Kabulümüzdür. Başka neler istiyorsunuz?

3. seyirci: (Behiyenin' dayısı)

— Nişanda ince çalgıyla, düğünde 2 kat zurna, davul isteriz.

4. seyirci: (Behşet'in amcası)

— Onlar da tamam, baba ağırlığı ne istiyorsunuz?

3. seyirci: (Behiye'nin dayısı)

— 4 bin lira vereceksiniz.

4. seyirci: (Behşet'in amcası)

— Olur, başka bir durum var mı?

3. seyirci: (Behiye'nin dayısı)

— Bizden yana tamam. Hayırlı olsun. Haydi kızım Behiye öp misafirlerinin elini.

Behiye misafirlerinin elini öper. Tef tekrar çalmaya başlar. Behşet'le Behiye oyuna katılır. Bir nişan izlenimi verilir. Kızlar Behiye ve Behşet'i ortaya alırlar. Etraflarında döne döne oynarlar.

Kızlar türküyle Behiye'ye mani atarlar:

Kızlar: (Koro halinde)

Bademler çiçek açtı

Behiye Behşet'e kaçtı

Kaçma Behiye Behşet'e

Baban kapıyı açtı

Behiye türküyle kızlara cevap verir:

İplik iplik bükürüm

Ne durursun şekerim

Bu dünyanın derdini

Behşet için çekerim

Mani atışmalarından sonra müzik durur. Kızlar Behşet'i bir sandalyeye, Behiye'yi de bir sandalyeye oturturlar.

Behşet: (Behiyeye)

Armut koydum sepete

Yâri gördüm tepede

Öyle bir yâr sevdim ki

Şan olsun memlekete

Behiye:

Entarimin dollari

Birbirine eriyor

Sağ olsun benim annem

Sevdiğime veriyor

Behşet:

Geze geze yorulur

Bir bakışta vurulur

Gözüm seni görünce

Dilim söylemez olur

Behiye:

Fırın üstünde fırın

Hanımlar şöyle durun

Şimdi yârim geçecek

Hepiniz selam durun

Kızlar bu mani atışmasından sonra yine müzik eşliğinde oynarlar. Müzik durur. Kızlar Behşet ve Behiye'nin başını açarlar. Behiye'nin bir erkek, Behşet'in de bir kız olduğu ortaya çıkar. Oyun, seyircinin bir sürprizle, beklenmeyen sona şaşırması ve gülmesiyle sona erer.